

אבל אי אפשר להדליק את המנורה בקיסם שהדליק מאש המזבח, משום שהשלהבת שבקיסם אין בה ממש, ואינו נחשב שנוטל 'אש' מהמזבח, או משום שהדלקת המנורה על ידי קיסם נחשבת ביזוי מצוה, או משום שהשלהבת מעלה עשן ואינו ראוי להכניסה להיכל (מקדש דוד שם). ויש שפירשו, שלא היה נוטל גחלים מהמזבח, אלא מבעיר קיסם מאש המזבח ומדליק בו את המנורה (תוס' ד"ה תמיד).

והדלקת המנורה שצריכה להיות מאש המזבח, היא הדלקת הנר המערבי לאחר שכבה, אבל את שאר נרות המנורה היו מדליקים מהנר המערבי [כמבואר בתמיד (ג, א)]. ואף אם עדיין לא כבו כל הנרות, אם כבה הנר המערבי היו מדליקים אותו מאש המזבח (רמב"ם תמידין ומוספין ג, יג), ויש שסובר, שבאופן זה היו מדליקים אותו משאר הנרות (ראב"ד שם. וראה גם רע"ב תמיד ג, ט, ותוס' יו"ט שם ו, א בדעתו).

וְאִי אֶתָּה מְחַזֵּר עִיכוּלֵי קְטוֹרֶת - שנאמר (שמות ל, ז) 'קטינה, ואין הקטרה בלא אש (רש"י). ויש שפירשו, שהכוונה למה שנאמר בקטורת שהקטירו במחלוקת קרח ועדתו (במדבר טז, ז) 'ותנו בהן אש ושימו עליהן קטורת' (תוס' ד"ה נאמרה). ויש שפירשו, שהכוונה למה שנאמר בקטורת של יום הכיפורים (ויקרא טז, יב) 'ולקח מלא המחתה גחלי אש', וכן (שם, יג) 'ותן את הקטורת על האש' (רבינו אליקים).

וְנִאֲמְרָה אֵשׁ בְּמַחְתֵּה וּמְנוֹרָה - ואף שבמנורה לא נאמר 'אש' בפירוש, מכל מקום הרי מצוה שיהיה הנרות דולקים בה, ואין הדלקה בלא אש (רבינו אליקים בפ' ראשון). או שהכוונה ללשון הכתוב (במדבר ה, ב) 'בהעלותך', שתרגומו 'באדלקותך', ואין הדלקה בלא אש (שם, בפ' שני, וראה שם פ' נוסף. וראה רבנו חננאל).

אֵשׁ תָּמִיד שְׂאֵמְרָתִי לָךְ לֹא תֵּהָא אֵלָּא בְּרֵאשׁוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן, ואף שפסוק זה מדבר באש המזבח, דורשים אותו לענין אש מחתה ומנורה, משום שהדין שהאש של הקרבנות תהיה במזבח החיצון כבר נלמד מהפסוק (ויקרא ו, ב) 'היא העולה על מוקדה' (ר"ש על תורת כהנים צא, א, טז).

אֵשׁ לְמַחְתֵּה מְנִיין - האש שנוטלים ביום הכיפורים לצורך הקטורת שלפני ולפנים, מנין שתהיה ניטלת ממזבח החיצון (רש"י). ואף שכבר למדנו מהמילה 'והאש' שצריך להוסיף מערכה ביום הכיפורים לצורך הקטורת שלפני ולפנים, ופסוק זה מדבר במזבח החיצון, עדיין אפשר שעיקר הפסוק מדבר באש של הצתת האליתא [לדעת רבי יהודה (לעיל ע"א)] או באש של קיום המזבח [לדעת רבי יוסי (שם)], אבל המערכה שלצורך הקטורת שלפני ולפנים, שאינה מפורשת בפסוק ונלמדת רק מריבוי, אפשר שאינה נעשית בראש המזבח (ע"פ תוס' רא"ש ורש"ש. וראה ביאורו לעיל ע"א ד"ה ואחת שמוסיפין, שלדעת הרמב"ם המערכה שהיו מוסיפים ביום הכיפורים לא היתה לצורך ההקטרה שלפני ולפנים).

אֵשׁ מַחְתֵּה וּמְנוֹרָה מְנִיין - והיינו שנוטל גחלים מהמזבח לצורך הדלקת המנורה (מקדש דוד כא, ג, בדעת רש"י להלן מו, ב ד"ה המכבה),

עַד שִׁיעֵשָׂה מְעַרְכָּה גְדוּלָּה וְסוּדָרֵן על גבה קודם הקטרת התמיד, ומה שאמרו [בגמ' לעיל (ג, ב)] שלא יקרב שום דבר קודם לתמיד של שחר, זהו דוקא בקרבנות שזמנם היום, ולא באברים ופדרים של קרבנות היום שעבר (רא"ש תמיד כט, א), ששייכים לגמר עבודות היום שעבר (פי' הראב"ד ובאר שבע תמיד שם). ויש שפירשו, שהיה סודרן על המערכה רק לאחר הקטרת התמיד, שאין דבר קרב קודם תמיד של שחר (המפרש תמיד שם), שגדר הדין שנותנם על גבי מערכה גדולה, הוא שהם שייכים לקרבנות הקרבים היום, ולכן נותנם על גבי המערכה גדולה, וכיון שהם קרבנות היום, אינם קרבים קודם התמיד של שחר (חי' רבי אריה לייב א, כ, ב, אולם ראה ביאורו לעיל ע"א ד"ה מהדר).

וְרַבִּי מֵאִיר עִיכוּלֵי עוֹלָה אֶתָּה מְחַזֵּר וְאִי אֶתָּה מְחַזֵּר עִיכוּלֵי קְטוֹרֶת - ואף חכמים מודים לדין זה שמחזירים עיכולי עולה, אלא שלדעתם מהפסוק 'אשר תאכל וגו' לומדים את שני הדינים, שאברים ופדרים שלא נתעכלו מבערב נותנם על מערכה גדולה, וכן שאברי עולה שפקעו מחזירים אותם. ולדעתם אין צריך פסוק מיוחד לומר שאין מחזירים עיכולי קטורת, שכיון שאמר הכתוב 'את העולה', ממילא יש ללמוד שדוקא בעיכולי עולה נאמר דין זה, ולא בעיכולי קטורת (שיח יצחק).

וְאִי אֶתָּה מְחַזֵּר עִיכוּלֵי קְטוֹרֶת, אלא גוזזים אותם, שלא ידרסום הכהנים ברגליהם (רדב"ז תמידין ומוספין ג, ב). ודוקא כשפקעו מעל המזבח אין מחזירים אותם, שכבר נגמרה מצותם, אבל אם פקעו מעל גבי הגחלים ועדיין הם על המזבח, אם לא נתעכלו דינם כאברים ופדרים שלא נתעכלו, ומחזירים אותה על גבי הגחלים (חז"א זבחים כ, ג, וכן צידד בשיח יצחק. אמנם ראה חי' מרן ר"ז הלוי עמ' מב, א, שהטעם שאין מחזיר עיכולי קטורת הוא משום שכיון שכבתה נגמרה מצותה).

■ להלכה, בכל יום היו עושים בראש המזבח שלש מערכות, מערכה גדולה, מערכה שנייה של קטורת, ומערכה שלישית לקיום האש [כדעת רבי יוסי] (רמב"ם תמידין ומוספין ב, ד), וביום הכיפורים היו מוסיפים מערכה נוספת (רמב"ם עבודת יום הכיפורים ב, ה).

וְאֶפְּלוּ לְמֵאֵן דְּלֹא דְרִישׁ וְאִוּ, וְאִוּ הִ"א דְרִישׁ, ולרבי מאיר שדורש וא"ו, לא נאמר 'ואש' בלא ה"א, משום שדוקא לדרשה שאינה נגד השכל והסברא די לדעתו באות וא"ו, אבל לא לדין מחודש כזה, שצריך להוסיף מערכה מיוחדת לצורך ההקטרה שלפני ולפנים, ואין לקחת גחלים מהמערכה שנעשית בכל השנה לצורך הקטורת, ורק משום שגם האות ה"א מיותרת, ניתן לדרוש כן (גבורת ארי. אולם ראה ביאורו לעיל ע"א ד"ה ואחת שמוסיפין, שלדעת הרמב"ם המערכה שהיו מוסיפים ביום הכיפורים לא היתה לצורך ההקטרה שלפני ולפנים).

אֵשׁ מַחְתֵּה וּמְנוֹרָה מְנִיין - והיינו שנוטל גחלים מהמזבח לצורך הדלקת המנורה (מקדש דוד כא, ג, בדעת רש"י להלן מו, ב ד"ה המכבה),